

A dombóvári Gögös Ignác Gimnázium honismereti szakköre és iskolamúzeuma

Az 1961/62-es iskolai évben szerveztük meg iskolánk helytörténeti szakkörét. Célunk a vár történetének, valamint a település fejlődésének megismerése volt. Munkánkhoz ebben az időben még nem teremtettünk kapcsolatot senkivel, és találmra fogtunk a gyűjtéshez. Az anyagot KISZ-foglalkozásokon értékesítettük a szülőföld ismertetésével foglalkozó előadásokon. A kutatást kiterjesztettük Dombóvár környékére is, mivel a tanulók jelentős része vidéki. Az első években kimondottan a települések fejlődésével, történetével foglalkoztunk. Sok ilyen jellegű pályázattal vetünk részt a Keszthelyen megrendezett első Helikon Ünnepségen és kilenc bronzérmet kaptunk. Munkánkon lényegében a következő évben sem változtattunk, újra pályáztunk néhány dolgozattal és három bronzérmet nyertünk. Ez a terület viszont hamarosan elégtelennek bizonyult. Ezért teremtettünk kapcsolatot a Néprajzi Múzeummal, ahonnan rendkívül sok támogatást kaptunk. A szakkörünk részére küldött útmutatók és tájékoztatók segítségével munkánkat igyekeztünk újabb területekre kiterjeszteni, főleg a néprajz irányába.

Megismertük a gyűjtőpályázatok anyagát és azokból választottunk témát. Az első próbálkozásokat részleges eredmény kísérte: a harmadszor megrendezett Helikon Ünnepségen egyik tanulónk Csikostöttösi népszokások című pályázatával bronzérmet nyert. A következő alkalommal a Döbröközi helynevekkel sikerült hasonló eredményt elérnünk.

A legfontosabb az volt, hogy tapasztalatra tettünk szert és a következő pályázatokat már nagyobb körülekintéssel készítették el a szakköri tagok. A foglalkozásokon az útmutatók segítségével ismertettük a gyűjtőmunka fontosabb mozzanatait, az alapvető követelményeket. Ismertettük a meghirdetett pályatételeket és igyekeztünk kiválasztani mindenkinek a legtöbbet ígérő témát. Munkánkat kiterjesztettük a régészeti és néprajzi tárgyak gyűjtésére is. Sajnos ekkor még nem volt kiállítási lehetőségünk, de a gyűjtött anyag raktározását, tárolását meg tudtuk oldani.

Az 1967/68-as iskolai évben szakköri munkánk legfontosabb részét a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának megünneplésére való felkészülés jelentette. Széles körű mozgalmat indítottunk és felkutattuk azokat az idős embereket, akik az 1914—1918-as éveket Oroszországban töltötték és foglyok voltak vagy bekapcsolódtak a kibontakozó forradalomba. Az összegyűjtött anyagot feldolgoztuk és elküldtük a KISZ Központi Bizottság pályázatára, ahol dicséretben részesítették.

A következő évben a Magyar Tanácsköztársaság helyi emlékeinek összegyűjtésére vállalkozott a szakkör. Felkutattuk a dombóvári mártírok rokonait, ismerőseit és lejegyeztük visszaemlékezéseiket. Az 1919-es dombóvári dokumentációs anyagról jegyzeteket készítettünk a levéltárban; ugyanúgy a Dombóvári Proletár c. helyi lap megmaradt számairól is. A fényképekből szép kiállítást rendeztünk. A begyűjtött anyagból a két legtöbbet dolgozó szakköri tag (*Havasi János* és *Havasi Dezső*) pályázatot készített, s a Helikonon 1969-ben egy-egy aranyéremmel jutalmazták őket.

Sokoldalú munkánkhoz ebben az időben már jelentős segítséget kaptunk *dr. Morvay Péter*től, a Néprajzi Múzeum osztályvezető-helyettesétől és *dr. Rosner Gyulától*, a szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum tudományos főmunkatársától. Ezekben az években a legjobb tanulóink rendszeresen eljutottak a különböző országos honismereti táborokba.

Közben a gyűjtést új területekre is kiterjesztettük. *Bank Klára* szakkörösünk Dombóvár belterületének földrajzi neveivel foglalkozott, *Pandur Márta*, a szakkör titkára Volt uradalmi cselédek élete, munkája és hagyományai címen írt pályamunkát. Mindketten aranyérmesek lettek.

A szakköri tagok a munkát nyáron is folytatják, sőt ez az anyaggyűjtés igazi ideje. Munkájuk megkönnyítésére az utolsó szakköri foglalkozáson megbeszéljük a feladatokat, a múzeum által kiadott útmutatókat sokszorosítjuk és az érdekeltek rendelkezésére bocsátjuk. A nyáron összegyűjtött anyagot a szeptemberi foglalkozáson megbeszéljük és feldolgozás után a legjobbak vesznek részt a pályázatokon.

Az utóbbi években minőségi változást jelentett, hogy a Béri Balogh Ádám Múzeumban a megyei KISZ Bizottsággal közös szervezésben központi szakköröket szerveznek, ahova általában az öt legjobb tanulót delegálhatjuk. Ezek a tanulók több tapasztalatot szereznek és nagyban előmozdítják az iskolai szakköri munkát. A pályázati rendszerünk is lényegesen változott, mivel a dolgozatokat rendszeresen elküldjük az országos és a megyei néprajzi pályázatokra is.

Munkánk továbbra is eredményes maradt. 1973-ban a Helikon Ünnepségen *Monostori Marianna* Százéves a dombóvári vasút, *Fejér Rózsa* pedig A Dombóvári Gőgös Ignác Gimnázium története című dolgozatáért kapott aranyérmét, *Csizmadia Éva* Lakodalmi szokások Attalában című dolgozata ezüstérmes lett.

Különösen sokat jelentett számunkra az 1975-ös esztendő, mivel a IX. Országos Honismereti Tábor városunkban rendezték meg, és így a gyűjtőmunkában sok szakköri tagunk bekapcsolódhatott a vezetővel együtt. A sok és változatos munka közben sem feledkeztünk meg a pályázatokról sem. 1975-ben *Pető Veronika* és *Kásádi Andrea* a Népi gyógymódok Dombóváron, *Puska Rózsa* a Kender feldolgozása Göllében című pályázatáért kapott aranyérmét.

Az 1976/77-es tanév volt számunkra eddig a legeredményesebb, mert a Helikon Ünnepségen tanulóink három aranyérmét szereztek (*Birtalan Ágnes*, *Kelemen Gyöngyi* és *Szücs Valéria*), egy tanulónk (*Brocky Beáta*) pedig ezüstérmét kapott. A néprajzi pályázaton *Palanca Attila* ért el első helyezést.

A sok eredményes dolgozat mellett mégis az Iskolai Múzeum átadását tartjuk a legnagyobb eredménynek.

Az évek során összegyűlt tetemes mennyiségű anyag elhelyezése ugyanis régóta komoly gondot okozott. Hely hiánya miatt együttes bemutatásra nem is gondolhattunk, csupán két alkalommal rendeztünk időszakos kiállítást. Igaz, az anyagot történelemórákon a szaktanárok jól tudták hasznosítani, de ez csak részeredményt jelentett.

Végre a tanulók és a tanterület öröme megoldódott a probléma. Az iskola korszerűsítésével, a központi fűtés kialakításával felszabaduló alagsori pincehelyiség kiváló kiállítási lehetőséget teremtett. Az iskola vezetősége egy csaknem 80 négyzetméteres, boltíves, parkettás és korszerű világítással ellátott helyiséget bocsátott rendelkezésünkre. Legalább ennyire fontos segítséget jelentett a korszerű tárlók és szekrények előteremtése is.

A kedvező feltételek létrejötte után a honismereti és a történelmi szakkörök tanulói több tanár segítőkész támogatásával lelkesen fogtak a mintegy 300 darabból álló régészeti és néprajzi anyag elhelyezéséhez.

A régészeti tárgyak között található több hálónéhezék, agancskapa, kőbalta, több mészbetétes edénytöredék, pattintott készközök és nagyon szép, ép edények. Látható keita vaskard, vaslándza és elég gazdag római anyag: téglák, mécsesek, márványszobor és oszloptöredék. A középkort ágyugolyók, értékes pallos, csakány és edénytöredék képviseli. A hódoltságra emlékeztet a török vaskard (jatagán).

A néprajzi anyag is sok érdekességet tartalmaz. Értékes darab a lengyeli uradalomból származó, jobbágyvilágra emlékeztető fakaloda. Különleges a fából készült permetező, vagy a XIX. században elterjedt gatyamadzagszövő, továbbá cséphadaró, kulacsok, csobolyók; de láthatók a kender feldolgozásával kapcsolatos eszközök is.

Nagyon sok a kiállított cserépedény és köztük kitűnik az egykori lakodalmi pereculacs, imakönyv alakú pálnkás butykos, a köpülő és a sok korsó. Kossuth emlékét idézik a feliratos cseréptányérok.

Az iratanyag is sok tanúsággal szolgál. Láthatunk két nyelvű szabadságigazolványt a dualizmus idejéből, házassági szerződést 1881-ből, céhmesterek által aláírt „Tanuló-levelel”-példányt 1871-ből. A múlt rossz emlékét idézi az 1943-ban keltezett származási igazolvány. Több tárgy és irat utal az iskola történetére. Megtekinthető a Tolna megyei Pénzüntézetek és Kereskedelmi Vállalkozások ezüstkoszorú vándordíja, amelyet az iskola tanulói 1924-ben az atlétikaversenyen érdemltek ki. Nagyon szép az 1924-ből származó iskolai zászló.

A falakon levő nagy tablókön nyomon követhetjük a város történetét, kezdve a *Grelscher Mihály* készített feljegyzésekkel. A felvételek érzékeltetik a századforduló községének arculatát, a fénymásolatokon a dombóvári 1919-es eseményeket, az 1940-es árvízét, majd a napjaink fejlődéséről és a várossá nyilvánítási oklevélről készült felvételeket láthatjuk.

A hozzávetőleg 1700 darabból álló gyűjtemény a pénzekkel együtt a tanulók és a tanárok együttes munkájának eredménye, amely segíti az iskolai oktatást, és azt a célt, hogy tanulóink jobban megismerhessék közvetlen környezetük gazdag történetét.

Dr. Szőke Sándor